

Ο Πόλεμος (Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, Ομότιμος Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο πόλεμος, ως ένοπλη και αιματηρή σύγκρουση οργανωμένων ομάδων [1], αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα και αγωνιωδέστερα προβλήματα του ανθρώπου, ιδιαίτερα στην εποχή μας. Η εμπειρία των δύο παγκόσμιων πολέμων, η ατελείωτη σειρά των πολεμικών εμπλοκών που τους διαδέχθηκε, αλλά και η ύπαρξη των τρομακτικών μέσων καταστροφής, που μπορούν να εξαφανίσουν εκατοντάδες φορές όχι μόνο το ανθρώπινο γένος, αλλά και κάθε ίχνος πολιτισμού από το πρόσωπο της γης, είναι αρκετά, για να φανερώσουν το μέγεθος του προβλήματος.

Ο Ηράκλειτος υποστήριζε ότι ο πόλεμος είναι «πατήρ πάντων». Η άποψη αυτή παραμένει με μικρές παραλλαγές ισχυρή ως σήμερα. Πολλοί μάλιστα παρατηρούν ότι και η ειρήνη αποτελεί μια μορφή πολέμου, που ασκείται με την πολιτική ή την οικονομία. Αντίθετα για την Εκκλησία «Πατήρ πάντων» δεν είναι ο πόλεμος, αλλά ο Θεός της ειρήνης [2]. Και η έλευση του Θεού στον κόσμο είναι ευαγγελισμός ειρήνης [3].

Ο πόλεμος έρχεται ως συνέπεια της αλλοτριώσεως του ανθρώπου από τον Θεό, τον εαυτό του και τον πλησίον. Κι επειδή η αλλοτρίωση αυτή με την τριπλή της μορφή είναι γενική, γι' αυτό και ο πόλεμος αποτελεί γενικό φαινόμενο. Εμφανίζεται σε όλες τις κοινωνίες από τις πιο πρωτόγονες ως τις πιο πολιτισμένες. Η γενικότητα αυτή του φαινομένου οδήγησε τον γνωστό κοινωνιολόγο G. Bouthoul, που ασχολήθηκε ειδικά με το πρόβλημα του πολέμου, να προτείνει προ πολλού την σύσταση ειδικού κλάδου της Γενικής Κοινωνιολογίας, την Πολεμολογία, με σκοπό «την αντικειμενική μελέτη των πολέμων, των μορφών τους, των αποτελεσμάτων τους, όπως επίσης και των περιοδικών πολεμικών παρορμήσεων» [4].

Ο πόλεμος λοιπόν αποτελεί τραγική περιπέτεια ή δοκιμασία του ανθρώπου, που δημιουργήθηκε για να ζήσει με αγάπη, ειρήνη και αξιοπρέπεια. Η αλλοτρίωση από τον Θεό είναι αλλοτρίωση από την αγάπη και την ειρήνη. Είναι ακόμα αλλοτρίωση από το θεμέλιο της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Όταν ο άνθρωπος αποξενώνεται από τον Θεό της αγάπης και της ειρήνης, που αποτελεί το αρχέτυπο της υπάρξεώς του, ευτελίζει τον εαυτό του και βυθίζεται αναπόφευκτα στην ταραχή και την καταστροφή. Στην Παλαιά Διαθήκη ο Θεός απευθυνόμενος στον εκλεκτό λαό του λέει: «Εάν θέλητε και εισακούσητέ μου, τα αγαθά της γης φάγεσθε· εάν δε μη θέλητε, μηδέ εισακούσητέ μου, μάχαιρα υμάς κατέδετα» [5]. Αλλά και ο ίδιος ο Χριστός καταδίκασε, όπως γνωρίζουμε, την βία, και είπε μάλιστα ότι «πάντες οι λαβόντες μάχαιραν εν μαχαίρα αποθανούνται» [6].

Όπως εύστοχα σημειώθηκε, το δόγμα της «μη βίας», που συναντούμε στον Τολστόι και τον Γκάντι, το εισηγήθηκε ο Χριστιανισμός [7]. Παράλληλα βέβαια η Εκκλησία

δεν παραθεωρεί την δύναμη του κακού μέσα στον κόσμο ούτε αμφισβητεί το δικαίωμα του κράτους να ασκεί την εξουσία του για την περιστολή του κακού και την διατήρηση της τάξεως [8]. Η άσκηση όμως της εξουσίας συνεπάγεται και την χρήση της βίας, που δεν συμβιβάζεται με το πνεύμα του Χριστού. Γι' αυτό ο αληθινός Χριστιανός δεν προσφεύγει στην βία, ούτε ανταποδίδει το κακό. Ακόμα και όταν κινδυνεύει ως πρόσωπο, μολονότι δικαιούται να αμυνθεί, προτιμά να ζημιωθεί παρά να ζημιώσει. Ως πολίτης όμως κάποιου κράτους υποχρεώνεται να υπακούει στην κρατική εξουσία όχι μόνο από φόβο μήπως τιμωρηθεί, αλλά και για λόγους συνειδήσεως [9].

Αλλά επάνω από την κρατική εξουσία υπάρχει ο Θεός, ο Κύριος του κόσμου και της ιστορίας, από τον οποίο δημιουργήθηκε και στον οποίο έχει ο Χριστιανός την τελική αναφορά. Όταν οι απαιτήσεις της κρατικής εξουσίας συγκρούονται με το θέλημα του Θεού, ο κανόνας γι' αυτόν είναι: «Πειθαρχείν δεί Θεώ μάλλον η ανθρώποις» [10]. Ο πιστός δεν μπορεί να μένει αδιάφορος μπροστά στην αδικία που βλέπει γύρω του. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο άγιος Αμβρόσιος ο Μεδιολάνων παραπέμποντας στο παράδειγμα του Μωυσή που υπερασπίστηκε στην Αίγυπτο τον κακοποιούμενο Ισραηλίτη [11], όποιος δεν καταπολεμά την αδικία που γίνεται στον πλησίον του, ενώ μπορεί, βρίσκεται στο ίδιο κρίμα με αυτόν που την πραγματοποιεί [12]. Και ο ιερός Αυγουστίνος, μολονότι δεν αποδέχεται την ύπαρξη δίκαιων πολέμων, κατανοεί τους λόγους που δικαιολογούν την διεξαγωγή τους για την υπεράσπιση αδικούμενων λαών [13].

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

- 1. Για περισσότερα βλ. G. Bouthoul, Ο πόλεμος (μετάφραση από τα γαλλικά Κ. Ζαρούκα), Αθήναι 1966, σ. 29 κ.ε. Β. Γιούλτση, Γενική Κοινωνιολογία, Θεσσαλονίκη 51997, σ. 475 κ.ε.**
- 2. Βλ. Β' Κορ. 13,11.**
- 3. Βλ. Λουκ. 2,14.**
- 4. Βλ. G. Bouthoul, Histoire de la sociologie, Paris 1967, σ. 125.**
- 5. Ησ. 1,19-20.**
- 6. Ματθ. 26,52. Πρβλ. και Αποκ. 13,10.**
- 7. Βλ. G. Bouthoul, Ο πόλεμος, σ. 12.**
- 8. «Ου γαρ εική την μάχαιραν φορεί· Θεού γαρ διάκονός εστιν εις οργήν, έκδικος τω το κακόν πράσσοντι». Ρωμ. 13,4.**
- 9. Βλ. Ρωμ. 13,5.**

10. Πραξ. 5,29.

11. Βλ. Έξοδ. 2,11 κ.ε.

12. Βλ. Αμβροσίου Μεδιολάνων, De officiis ministrorum I, 36,178, PL 16,81C.

13. Βλ. Αυγουστίνου Ιππώνος, De civitate Dei 4,15, PL 41,124.